

Helmuth Nowak

Bojoval jsem u Kursku

PRAHA 2003

Přeložil: **JIŘÍ NOVOTNÝ**

Helmuth Nowak: Bojoval jsem u Kursku

Vydání první.

Copyright © 2003 Helmuth Nowak

All rights reserved.

Vydalo nakladatelství Baronet a. s., Široká 22, Praha 1

v roce 2003 jako svou 796. publikaci.

Český překlad © 2003 Jiří Novotný.

Přebal a vazba © 2003 Ricardo a Baronet.

Ilustrace na přebalu © 2003 Karel Řepka.

Odpovědný redaktor Josef Týč.

Sazba a grafická úprava Ricardo, Sudoměřská 32, Praha 3.

Vytiskla Těšínská tiskárna tiskárna, a. s., Štefánikova 2, Český Těšín.

Veškerá práva vyhrazena.

Tato kniha ani jakákoli její část nesmí být přetiskována, kopírována
či jiným způsobem rozšiřována bez výslovného povolení.

Název a logo BARONET® jsou ochranné známky zapsané

Úřadem průmyslového vlastnictví pod čísly zápisu 216133 a 216134.

ISBN 80-7214-573-8

BARONET

Praha 2003

Helmuth Nowak

Bojoval jsem u Kursku

KAPITOLA 1

Vyčerpaný, zraněný a prázdný se vracím do svého rodného bílého Lipska, města básníků a učenců, odkud jsem před mnoha a mnoha staletími, kdy po zeměkouli dosud volně pobíhali obrovští chlupatí mamuti, odjížděl s horoucí touhou dobýt a podmanit si celý širý svět. Bůh nás ochraňuj před splněnými sny! Stal jsem se hrdým příslušníkem nejlepší armády, jaká kdy na světě existovala, důstojníkem nepokoritelného wehrmachtu, s nímž jsem jako opravdový dobyvatel prošel polovinou Evropy – dnes už neexistujícím Československem, Dánskem, Belgií a Lucemburskem, Francií, Rumunskem i milovaným Řeckem, abych se nakonec utopil v ruských močálech, ztratil se v ruských pralesech, bíděně zahynul na nekonečných ruských zledovatělých pláních.

Býval jsem nevinný světlomasý německý hoch, pyšně pochodující v sevřených řadách Hitlerjugend, příslušník šťastné mládeže, pilně se ohánějící pracovním náradím v Říšské pracovní službě. Na stranické přehlídce v Norimberku jsem předváděl pořadová cvičení s rýčem před tribunou s říšským Vůdcem, ministry a generalitou, a mohl jsem prasknout pýchou, když si mě tehdy jako vzor německého mládežníka vyfotografovali a později oblepili každý kout země plakáty s mou podobiznou – hladkou opálenou tvář, vlasy jako len a čistýma modrýma očima, v nichž jako by se odrazilo letní nebe nad bavorskými borovicovými lesy a ledovými horskými jezery.

Jenže za tohle všechno jsem nakonec musel něčím zaplatit. Byl jsem hrdý, že jsem příslušníkem staro-

bylého německého národa, nejkulturnějšího ze všech, jaké kdy obývaly zemi, jak nám ve škole často říkali, že jsem příslušníkem generace, která dokázala rozlomit pouta, jež nám Němcům nasadili pomstychtiví Spojenci ve Versailles, že vedu četú skvělých chlapíků kolem notně zašlých symbolů starého světa – nádvořím královského hradu v Praze, před pyšně se vypínající Eiffelovou věží v Paříži, přes slávou pokryté řecké Thermopyly a pod bělostnou athénskou Akropolí – jenže tyto dny plné jasu rychle pominuly.

Porazili jsme mnoho armád se slavnou historií, celý svět se však najednou začal tvářit, jako bychom zvítězili obzvlášť zavrženíhodným způsobem, jako bychom ani nebojovali s vojáky, ale vyloupili usedlosti a znásilnili ženy, zatímco muži byli někde za prací.

Samo označení „Němec“, na něž jsem byl opravdu hrdý, jako by se v posledních letech stalo hrubou nadávkou, jakou by ústa vůbec neměla vyslovit – má to co dělat s nepřátelskou propagandou, zaměřenou na nejprimitivnější masy obyvatel, jenže v poslední době o nás začínají mluvit s pohrdáním i vzdělanější lidé, i ti, jejichž životním posláním je šířit pochopení a toleranci: církevní hodnostáři, rektori starodávných univerzit a dokonce i diplomaté, kteří by jinak pokládali za neomluvitelnou hrubost, pokud by někdo k něčemu zaujal jednoznačně odmítavé stanovisko, protože podle nich se i ten nejbrutálnější zločinec může správnou převýchovou ještě napravit a i nejodpornější polní plevel se může stát – za jistých okolností – cennou a vyhledávanou léčivou rostlinou.

Jistěže jsme byli tvrdí, byli jsme ve válce proti přesile a naše omezené zdroje nás nutily jednat s každým nepřítelem co nejrázněji, srazit ho na kolena hned prvním úderem, protože dlouhodobou kampaň jsme si nemohli dovolit. I tak si ovšem troufám říct, že jsme se, přinejmenším na začátku, chovali rytířsky. K poněkud drsnějším metodám jsme se museli

uchýlit až v Rusku, kde si proti nám fanatičtí komisaři šikovali milionové armády s tisíci letadel a tanků a bylo jen otázkou času, kdy sami vyrazí na pochod proti nám.

Byli jsme lepší vojáci a nepochybně jsme měli mnohem dokonalejší výzbroj, bojovali jsme proti tyranii a tuposti a už dávno jsme si zasloužili vítězství, jenže nepřítel proti nám nasadil zbraně, s nimiž jsme nepočítali a jež jsme zatím nedokázali udolat – ohromující prostor, daleko překonávající vše, s čím jsme se museli utkávat dosud, rozlehlé pláne bez cest a železnic, plné jemného prachu rozežírajícího naše motory, měnící se v bezedné bláto, kdykoli jen trochu zapršelo, v řídkou kaši, v níž se i ta nejlehčí vozidla beznadějně utápěla až po nápravy.

Saharská vedra, kdy se vzduch tetelil od obzoru k obzoru a zkresloval míření, takže se i nejlepší střelci trefovali jen Pánubohu do oken, vedra, při nichž se každý řemen a každá přezka na propoceně uniformě proměnily v ostře řezající nože či nemilosrdně odírající pilníky.

Mrazy tak kruté, že se i při pouhé vzpomínce na ně udělá člověku v ústech ledový škraloup, mrazy jež trhaly motory našich vozidel a letadel a znehybnily závěry našich děl a kulometů, takže jsme se ze všech stran dotírajícímu nepříteli mohli bránit jen bodáky, polními lopatkami a ručními granáty, jedinou municí, na niž se ještě dalo jakž takž spolehnout.

Mráz nás připravil o desetitisíce našich kamarádů, a vůbec přitom nezáleželo na celkové fyzické odolnosti; ani zdaleka nepřežívali jen ti nejotužilejší, jako spíše ti, kteří měli větší štěstí, dokázali si obstarat víc oblečení, i kdyby je měli svléknout z padlého kamaráda, našli si závětrí, kam tolik nepronikal ledový víchř ze Sibíře nebo se jim poštěstilo někde najít kousek dřeva a ohřát se u ohně, často tak malého, že by se celý vešel do rozevřené dlaně.

Všechno tam bylo obrovské – prostor i počty nepřátelských armád, vedro i mráz, sucho i bláto – a všechno to stálo proti nám, jako by se nám bránila sama pohanská Matka země. Naše dokonalejší zbraně nám v tomto extrémním počasí nebyly v podstatě k ničemu; i kdyby měl nepřítel jen holé ruce, stačilo, aby si počkal až nás mráz nebo bláto zcela znehybní, a pak nás mohl při svých milionových počtech docela klidně rozdupat na kaši.

Nejdříve jsme Rusy pohrdali, a proto jsme je podcenili. Vyrazili jsme proti jejich obrovské zemi bez zimního ošacení, protože jsme se domnívali, že do Vánoc budeme s celou touto lapálií dávno hotoví a obohatíme německou válečnou historii jen o další zápis, tentokrát ani zdaleka tak cenný jako kapitoly o našem slavném vítězství ve Francii.

Pak přišly první potíže, které jsme přičítali nepředvídatelné rozlehlosti válečného teritoria a katastrofálnímu stavu komunikací. Všude jinde v Evropě nějaké ty silnice a železnice prostě *byly* – někde lepší a jinde horší kvality, někde tvořily hustější a jinde prořídlejší síť, ve skutečnosti však nejzávažnější problémy, s nimiž jsme se tam museli potýkat, měl na svědomí v podstatě banální fakt, že v jedné zemi jezdilo obyvatelstvo před naším příchodem vlevo a v jiné zase vpravo; dopravní nehody nám leckdy způsobily větší ztráty, než po zuby vyzbrojený nepřítel.

V Rusku všechny podobné obtíže jako mávnutím kouzelného proutku ustaly – kromě jediné dlážděné silnice, kterou se před námi ubírala k Moskvě Napoleonova armáda, tady nebyly cesty žádné, jen jakési úvozy, vyšlapané koňmi a vyježděné rozhrkanými bryčkami. Stejně katastrofální byly ruské železnice – na jejich stavbu si ještě za carů pozvali zahraniční inženýry a dělníky, takže spočívaly na dosti solidních základech, jestliže však něco třicet let neudržíte a neopravujete, nepřejte si vidět výsledek!

Přišly miliony válečných zajatců; některé evropské země neměly ani tolik obyvatel. Způsobily nám nepředstavitelné problémy, neměli jsme je kam ubytovat, jak je dopravit do týlu, nedokázali jsme je nakrmit ani jim zajistit lékařskou péči. Bylo jich tolik, že se naše jednotky jen jejich transportem a střežením oslabovaly pravděpodobně víc, než velkou prohranou bitvou.

Přišly vši a úplavice, tyfus a omrzliny.

Nedostatečnou dopravní síť navíc často narušovaly obklíčené nepřátelské jednotky a bandité v našem týle; neustálé opravy, střežení a trestné výpravy nás připravily o další lidský potenciál, který jsme nemohli nasadit do rozhodujícího útoku. Zcela katastrofální a navíc ještě četnými sabotážemi narušované komunikace pro nás znamenaly trvalý nedostatek téměř všeho: munice, potravin, posil, pohonných hmot a náhradních dílů. Naše největší chloubka a nejúdernější síla – letadla a tanky – tak zůstávala často stát, a bez munice nám byly naše nejmodernější zbraně platné asi jako kovové kyje, jimiž se kolem sebe oháněli asyrští válečníci.

Všichni bychom ze sebe jistě dokázali vychrlit desítky závažných důvodů, proč se náš zpočátku brilantní postup začal stále víc zpomalovat až nakonec zcela uvízl před Leníngradem a Moskvou, udatný německý voják však má rčení daleko výstižnější než všechny Clausewitzovy poučky o vedení války, shrnující vzniklou situaci pouhými třemi výstižnými slovy: „Svrab a neštovice.“

Člověk, jemuž se všechno daří, si může dovolit luxus určité velkomyslnosti. V opačném případě znejistí, začne se dopouštět chyb, hledá viníky a nakonec zatouží alespoň po symbolickém úspěchu, a nemůže-li ho dosáhnout jinak, skončí u té nejprimitivnější pomsty.

Právě tohle nás potkalo v Rusku. Němci jsou civilizovaní, nejsme žádní barbaři, vyrostlí z plevele ně-

jaké mongolské stepi (třebaže o nás pan Churchill mluví ve svých rozhlasových projevech vždycky jen jako o Hunech), ale ta nemohoucnost, jaká nás po všech těch slavných taženích zcela nečekaně postihla v Rusku, v nás probudila nemilosrdné bestie.

Zvláštní komanda a útvary SS se tu chovaly špatně hned od začátku, o to víc jsme se však my, skuteční vojáci, snažili jednat v souladu s tradiční vojenskou ctí. Jenomže i to pominulo – po hrůzách, jaké jsme museli prožít během ruského protiútoku za kruté první zimy před Moskvou, po pekelných měsících, které jsme museli strávit u Stalingradu, jsme se zatvrdili.

Pohrdali jsme Vůdcovým diletantismem, s nímž nás hnál do zcela zbytečných a předem ztracených bitev, v jednom jsme mu však nakonec museli dát za pravdu. Tato válka se nepodobala žádné jiné v historii a nedalo se v ní zvítězit obvyklými prostředky. Nestačilo Rusy porazit; pokud jsme chtěli tuto válku vyhrát, museli jsme je nelítostně vyhubit.

* * *

Tohle všechno mi táhlo hlavou, když jsem v Lipsku vystupoval z vlaku, utrmácený a špinavý po dlouhé cestě z varšavské nemocnice. Brašnu se svými věcmi jsem měl zavěšenou na popruhu přes rameno a v rukou jsem svíral berle, s nimiž jsem se teprve učil chodit.

O Vánocích do mě Rusové u Stalingradu napálili celé železářství; doktoři mi řekli, že mi z těla museli vyoperovat sedm střepin. Ta největší, která by mě hravě dokázala překrojit na dva kusy, se mi naštěstí zakousla do stehna, kde jsem měl i po „stalingradské dietě“, sestávající většinou z tvrdého komisárku a špinavé břečky z rozpuštěného sněhu, ještě dost masa, aby zastavilo ruský vánoční pozdrav z tankového kanonu.

Zřejmě jsem se narodil pod šťastnou hvězdou – všechno tohle železo se už muselo od něčeho odrazit, jinak bych tu už dávno nebyl. Štěstí jsem měl i v tom, že se právě u tohoto palebného přepadu objevil vrchní velitel našeho uskupení generálplukovník Paulus, který dal všechny zraněné okamžitě naložit do svého osobního letadla a odeslal je do zázemí, pryč z nepříjemně se stahujícího obklíčení. O několik dní, možná jen o několik hodin později, by to už třeba nebylo vůbec možné, Rusové nám neúprosně utahovali oprátku kolem krku a do rukou jim padalo jedno naše letiště za druhým.

Měl jsem několik týdnů času, abych se ze stalingradského pekla trochu vzpamatoval, ale těch prokletých zážitků se už zřejmě nezabavím nikdy. V nemocnici jsem prý někdy sténal nebo křičel ze spaní, organizoval jsem obranu a povzbuzoval vojáky, které už dávno někde požírají červi, a i s tou nemohoucí nohou jsem se snažil skočit do nejbližšího úkrytu, kdykoli někde jen třískly dveře nebo na dlaždicích zarachotily plechové várnice s mináží.

* * *

Teď jsem se ze všeho toho nadělení vracel konečně domů, šťastný, že jsem přežil a smutný z toho, že tolik jiných zůstane navždy trouchnivět na břehu prokleté řeky Volhy, jenže ve chvíli, kdy mi dva ochotní svobodníci pomohli vystoupit z vlaku a poddůstojník mi přetáhl popruh s uvázanou brašnou přes hlavu, válka mě znovu dostihla – zvony začaly temně odbíjet a z nádražních reproduktorů se ozvaly bubny, tlukoucí v rytmu skomírajícího srdce.

Vojáci, polní četníci, železničáři, všichni kdo nosili uniformy, ztuhli v pozoru a zdravili, muži smekli klobouky a čepice a svěsili hlavy v tichém rozjímání nebo v modlitbě. Ženy plakaly.

Neměl jsem ani ponětí, oč se jedná, vracel jsem se

z nemocnice z Varšavy a tam se – vzhledem k nesmiřitelnému nepřátelskému postoji obyvatelstva – žádné zprávy o našich těžkostech nerozšiřovaly, přesto jsem si však ukázněně opřel pravou berli o hrud' a tři nekonečně dlouhé minuty salutoval a přemýšlel o tom, co všechno mě v několika posledních měsících postihlo.

Bubny konečně přestaly odbíjet pohřební marš a školený, přesto však dojetím se lámající hlas přečetl zprávu o heroickém boji do posledního náboje, jež svedly naše statečné jednotky u Stalingradu, a o zajištění přeživších devadesáti tisíc mužů v čele s čerstvě povýšeným polním maršálem Paulusem. Vlast měla uctít památku padlých a zajatých hrdinů třídním státním smutkem, černými prapory a lidovými shromážděními, které jako obvykle jednomyslně vyhlásí důvěru a podporu našemu Vůdci.

Do jisté míry to bylo pochopitelné, v těžkých chvílích hledají lidé společnost jiných a vzájemně se ujišťují, že se nedají žádnou nesnází zlomit. My jsme však už dávno nebyli normálními lidmi a naše vlast a doba už dávno zcela zešilely. Ani na okamžik jsem nepochyboval, že se smuteční tryzny velmi rychle promění v manifestace státní loajality, odesílající Vůdci telegramy: „Dva miliony padlých tvým velkolepým záměrům nestačily? Jen zavel a dodáme ti další a další – muže, ženy i děti, cokoliv si jen budeš přát.“

Vlast byla ve válce a jako německý důstojník jsem k ní musel být loajální, avšak právě ve jménu této věrnosti bych dokázal – kdybych k tomu našel sebelepší příležitost – svého vrchního velitele a říšského kancléře Adolfa Hitlera zastřelit jako vzteklého psa.

* * *

Cestou z nemocnice, kde mě převázali a propustili „domů k mamince“, jsem míjel kostel, v němž jsem byl kdysi pokřtěn, klečel u prvního přijímání a byl

biřmován. Už dlouho jsem nebyl na mši – v Rusku jsme sice znovu otevírali chrámy, proměněné sovětskou vládou v sýpky nebo kulturní domy, ale tam jsem na pobožnosti nechodil, nerozuměl jsem jazyku a nechápal jejich složité obřady. Ve Varšavě, katoličtější než kdy budu já sám, mi zase účast na bohoslužbách výslovně zakázal sám šéflékař. Pocítím-li duchovní potřebu, řekl mi, mohu o návštěvu kněze požádat, ovšem jinak...

„Poláci nás nenávidí jako mor,“ sdělil mi tajuplně, „proto máme zakázáno povolovat raněným návštěvu jejich veřejných shromáždění.“

Už už jsem se nadechoval, že mu povím něco jaksepatří jedovatého, ale doktor jen zlostně mávl rukou.

„Nesmíme jim dopřát tu radost, aby viděli zraněné německé vojáky, to jistě chápete. Jen bychom tím v nich přižívovali nesmyslné naděje. Poláci jsou nenapravitelní romantici – uvidí zraněného důstojníka a zítra máme na krku povstání.“

„To snad přeháníte!“ ohradil jsem se, jenže doktor zřejmě věděl své.

„Dokud budíme respekt, je dobře. Mladý Polák uvidí nemohoucího poručíka a okamžitě ho napadne, že by mohl snadno přijít k jeho pistoli. Už jsme tu měli taky několik zabitých, proto směji vojáci vycházet jen ve větších skupinách. A tím také uzavírám tuto debatu.“

Duševní posilu bych uvítal, jako ostatně každý, ale po doktorově odmítnutí jsem po ní začal toužit jako dítě, jemuž ukázali sladký zákusek a hned nato ho zase schovali. Požádal jsem o návštěvu kněze a na druhý den se do nemocnice došoural staříčkový kaplan, seschlý jako křížala, dlouhým pobytem ve Varšavě spíš Polák než Němec. Začal mi vyprávět o všemohoucím Bohu, ale v jeho podání se z něj stával jakýsi podivný kříženec mnoha ras a kultur, tak trochu Říman a trochu Polák, Němec a dokonce snad i Žid, bůh-tulák a bezdomovec.

Jakmile mě kněz vyzval, abychom se spolu pomodlili a abych se mu vyzpovídal, zdvořile jsem mu poděkoval a odmítl. Nechtělo se mi svěřovat svá nejniternější tajemství nějakému podivínovi, který mluví o Všemohoucím s nadšením tříletého dítěte, obdivujícího otcovu nepochopitelnou moudrost a zručnost. Potřeboval jsem kněze, který by mi řádně propral svědomí, ne zmateného dobráčka, který mě začne ujišťovat, že Bůh skutečně existuje a že – považte! – všechno na světě vidí a všechno může.

Potřeboval jsem *německého* kněze, trochu přísného otce a trochu nadřízeného, k němuž bych pocítil respekt.

Proto jsem v Lipsku zamířil ke kostelu, ale nevešel jsem dovnitř; na schodech jsem se potkal s jednonohým invalidou v ošoupaném vojenském mantlu a trochu velké čepici, který tu s bedničkou na popruhu prodával sirky a cigarety. Trochu jsem se před ním zastyděl; mladý poručík před postiženým veteránem; trochu jsem se bál jeho výsměchu.

Joachim – tak se ten invalida jmenoval – mi sdělil, že jsme milého Pánaboha za to, co nám provedl u Stalingradu, postavili ke zdi a zastřelili. Vypadalo to naprosto logicky: polní četníci přistihli tuláka a bezdomovce boha bez dokladů (tohoto obrazu jsem se od Varšavy nedokázal zbavit) a udělali s ním velmi krátký proces.

Byl chladný únorový den, na schodech před kostelem fičel ledový vítr a oslepoval nás velkými huňatými vločkami sněhu. S ruskými mrazy se tohle počasí nedalo vůbec srovnávat, ale i tak jsem zatoužil po teplých kamnech. Joachim na mě zamrkal a pak mě pozval na sklenici horkého grogu.

Skutečný voják by si podobné gesto vůči důstojníkovi nikdy nedovolil, jenže Joachim už dávno nebyl voják, z technického hlediska se jednalo o civilistu, který chtěl slyšet poslední novinky z fronty, zatoužil trochu se vypovídat a možná pochlubit, nebo jen na-

sát důvěrně známý, v hlubokém zázemí nedostupný pach uniformy a vojenského bratrství. Stejně tak ovšem bylo možné, že na mně chtěl pouze vyzkoušet starou a jednoduchou mazáckou fintu; pozvat důstojníka na skleničku bylo přátelské gesto, které pak ten důstojník musel – *noblesse oblige* – mnohanásobně oplatit.

Musel na nás být pohled pro bohy, když jsme spolu táhli zvolna se zasněžující ulicí! Dva muži, tři nohy, čtyři berle; šéfové propagandy nepřátelských mocností by za takový obrázek jistě rádi vysolili těžké peníze.

KAPITOLA 2

Nezdržel jsem se dlouho, jen co bych Joachimovi oplatil grog, který nám přinesli v upatlaných sklenicích (řekl jsem si o čisté, ale napadlo mě, že to s Německem musí jít pořádně z kopce), jen co bych vyslechl jeho vyprávění o tom, kde přišel o nohu (bylo to v Belgii, pane poručíku, ty zatracený Tomíci to do nás šili z děl jako o posvícení) a zodpověděl několik zásadních dotazů o frontě (tak jak je v Rusku, pane důstojníku? Zima, co?).

Zvláštní bylo, že se nikdo ani slovem nezmnínil o Stalingradu, jako by si lidé odmítali připustit, že k průšvihů takové velikosti vůbec mohlo dojít. Nebo měli strach z gestapa, které slídilo po poraženeckých řečech – to jsem si ovšem uvědomil teprve později.

Ne, že bych se u litinových kamen s rudě zářící plotýnkou cítil špatně, nasával jsem teplo všemi póry a uvažoval o tom, jak asi právě musí trpět všichni moji kamarádi, které teď ženou ruští komisaři kamsi na Sibiř, jenomže ještě dřív, než jsem stačil pořádně rozmrznout, vtrhli dovnitř dva policisté a přikázali zavřít lokál kvůli státnímu smutku.

„Tááák!“ protáhl Joachim zklamaně. „A teď už si nepopovídáme!“

„Ale ano,“ řekl jsem. „Žádný smutek přece netrvá věčně.“

Jeden z policistů si mě ostře změřil, ale zřejmě si netroufal nic říct, vojenské osoby policejní pravomoci nepodléhaly. O to vztekleji se však obrátil k civilistům a vybízel je k odchodu.

„Nebudeme to opakovat třikrát, panstvo! Urychle-

ně si to dopijte a zaplaťte, nemáme na starosti jenom vás!“

Joachimovy oči se rozzářily náhlým vnuknutím, zřejmě jim chtěl ukázat, jak jsou na nás, na staré mazáky, krátcí, ale ještě včas jsem mu položil ruku na rukáv. „Nechte toho!“ sykl jsem, protože na něj si dovolovat *mohli*, a jací už policajti na celém světě jsou, jistě by toho také náležitě využili.

Nemyslel jsem si, že by ho za nějaké ty provokativní připomínky poslali „na převýchovu“ do koncentračního tábora (brzy jsem si měl uvědomit, že i to by mohli, kdyby jen trochu chtěli), byla by však věčná škoda, aby pro pár hloupých slov ztratil tak trpce vyslouženou penzi.

Udiveně se na mě podíval.

„Copak ještě na něčem záleží?“ zeptal se mě.

Zavrtěl jsem hlavou, nechtěl jsem ze sebe dělat chytráka, vzpomněl jsem si však přitom na mnohé těžké státní krize z historie, při nichž lidé projevíli sklony k anarchii a státní moc na ni odpověděla terorem. Raději jsem licoměrně řekl: „Jsme vojáci a víme, co je kázeň.“

Joachim nad tím krátce uvažoval a pak se ušklíbl. „Jasně, pane poručíku. Měli bysme jít příkladem.“

Vyšli jsme ven do houstnoucí chumelenice a podali jsme si ruce.

„Tak zase někdy, pane poručíku,“ řekl.

„Jistě, vím, kde vás mám hledat,“ přikývl jsem. „Jakmile to bude trochu možné, dopovídáme si to.“

„A to s tím Pánembohem..., to jsem tak nemyslel. Mám jenom zlost, že takový průser vůbec dopustil.“

Přikývl jsem a Joachim mi zasalutoval. Věděl jsem, jak je to pro něj důležité, proto jsem jeho pozdrav se vší vážností opětoval. Člověk by *měl* někam patřit, a náležet k poražené armádě bylo přece jen o malý chloupek lepší, než být sám.

* * *

Přechodem z tepla do chladu mi nohy začaly dřevěnět a měl jsem co dělat, abych se doploužil na zastávku tramvaje. Byl únor a nebe se zatáhlo černými mraky, pouliční lampy nesvítily a ze zatemněných oken neunikal ani paprsek světla; třebaže ještě nebylo nijak pozdě, v ulicích už byla tma jako v kryptě. Schoval jsem se pod malou stříškou u domovního vchodu, vyhrnul jsem si límec pláště až k uším, opřel hlavu o oprýskané dubové dveře a čekal.

Minuty kynuly jako těsto v míse u kamen.

Najednou se ozvalo silné třaskání a ze závěsů padajícího sněhu se začali vynořovat ruští vojáci ve vatovaných blůzách stažených vším možným, od silných opasků po konopné provázky. Náš kulomet na levém křídle se zasekl, nebo střelec právě padl; musel jsem k němu doběhnout a pokusit se stabilizovat palebnou čáru. Musel jsem do toho pohybu vložit všechnu sílu, abych se dokázal prodrat sněhovou závějí, a trhl jsem sebou tak silně, až jsem málem ztratil rovnováhu.

Na zastávce se mezitím sešlo několik lidí a ti teď na mě vyděšeně zírali. „Je vám špatně, pane..., pane... vojáku?“ zeptala se mě starostlivě postarší žena v utahaném kabátě.

„Čichněte si, tohle vám pročistí hlavu,“ podávala mi flakonek s voňavkou silně nalíčená fíflena v liščím kožichu, ukořistěném bezpochyby někde v Rusku.

„Už nám to jede,“ konstatoval suchým hlasem muž, jemuž zpod klobouku vyčuhovaly plstěné klapky na uši, takže vypadal jako nějaký podivně maskovaný radista. „Jestli chcete, požádáme řidiče, aby zastavil u policejního ředitelství. Tam mají doktora.“ Z jeho slov čísel jasný nesouhlas; možná se mu nelíbilo, že se někdo v uniformě chová na veřejnosti tak zmateně.

„Děkuji vám, ale to nebude nutné,“ odmítl jsem. „Jedu domů, k rodině, tam už se o mě postarají.“

„Vracíte se... odtamtud?“

„Ano.“